

Р.В. Кузьменко, к.е.н.

ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ У ПРОЦЕСАХ ПРОМИСЛОВОГО ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Ефективна взаємодія виробничо-економічних, системно-універсальних, логістичних чи когнітивно-інформаційних систем у межах реального сектору національної економіки при вирішенні проблем збалансованості та надійності її функціонування стає можливою лише на основі використання комплексного підходу до визначення її пріоритетів і структурно-динамічних вимірювань у контексті генерування ознак сталого соціально-економічного розвитку держави в цілому. Отже, для підвищення ефективності управління розвитком національного господарства необхідно використовувати результати наукових розробок, у яких наведено комплексні підходи до визначення вагомості впливу структурних зрушень, ієрархії та промислової структури, а також результативності управління реальним сектором економіки. Характер можли-

вих еволюційних змін у межах багатокomпонентної системи держави слід визначити як склад конститутивно-ключових компонент оптимальної для держави стратегії сталого розвитку, а також як особливості ймовірних системних трансформацій, що відбуваються за рахунок нових генерацій, у сучасних умовах функціонування національної економіки, тобто в нестійкому економічному середовищі [1].

Слід також зазначити необхідність урахування інформативної бази з метою створення інтегрованої концепції структурно-інформаційної політики для забезпечення подальшого промислового зростання економіки України. Наукову базу дослідження у цьому напрямі становлять численні праці відомих вітчизняних і зарубіжних учених, а саме: О. Алімова, О. Амоші, Б. Буркинського, В. Гейця, І. Манцурова, Р. Лепи, В. Микитенко, С. Шкарлета, О. Скаленка, Л. Шинкарук, Р. Барра, К. Кларка, Ж. Фурастьє, Й. Шумпетера, Е. Уїтні, Г. Хаккена, С. Глазьєва та інших.

Аналіз сучасної ситуації свідчить, що більшість вітчизняних підприємств реального сектору економіки не має достатнього обсягу фінансових ресурсів навіть для забезпечення простого відтворення. Така ситуація спричиняє такі загрози, як наростання негативних економічних наслідків для економіки в цілому, зростання ризиків виникнення соціальних конфліктів та екологічних катастроф. З урахуванням таких умов, очевидним постає необхідність системного дослідження у напрямі структурно-інформаційної політики промислового зростання в Україні. Розглядаючи окремо складові частини цієї політики, можна дійти висновку, що структурна політика – це напрям, який спрямований на випереджаючий розвиток галузей продукція та послуги яких мають попит на світовому ринку. Що стосується інформаційної політики, то вона являє собою інституційне виробництво й масове розповсюдження символічних матеріалів за допомогою передачі та накопичення інформації на підставі когнітивного підходу. Відмічаючи особливості інформаційної політики, слід зазначити, що вони полягають у публічності й відкритості, характеризуються асиметричністю у передаванні та прийнятті інформації, а також мають безліч реципієнтів. Узагалі як на сучасну прогресивну тенденцію з ефективного

розвитку треба вказати на феномен глобальної інформатизації світової економіки. Це пов'язано з підвищенням ролі інформаційного ресурсу як пріоритетного, який за своїм впливом перевищує всі інші ресурси та має глобальний характер у створенні стратегії розвитку [2].

Ретельний аналіз розвитку сучасної теорії побудови багатокомпонентних систем, інструментарію для забезпечення збалансованого розвитку промисловості дозволяє зробити висновок щодо її характеристик, які вказують на неоднозначність змістовного наповнення та трактування її базових положень, а також на розпливчастість методичних підходів до ідентифікації результативності реалізації структурної політики, зокрема з точки зору кількісної оцінки. Тому необхідна розробка й обґрунтування нових сучасних теоретико-методологічних засад формування дієвої структурно-інформаційної політики промислового зростання в державі з використанням положень цільового стратегічного управління розвитком реального сектору економіки за принципами структурно-інформаційної теорії надійності функціонування складних систем.

За своїм суттєвим змістом структурно-інформаційна політика промислового зростання (СІПІЗ) є стратегічним інструментарієм генерування специфічних ознак до сталого розвитку, залучення чинників промислового зростання, а також коригування фазової траєкторії розвитку промисловості України до визначених цільових орієнтирів. Склад політики такого типу можна ідентифікувати за детермінантами та важелями впливу на системно-універсальні, матеріальні та факторні групи стратегічного потенціалу реального сектору економіки. Тому його можна представити у вигляді складної динамічної структури цілеорієнтованого механізму управління сталим розвитком, дієвість якого буде досягнуто за рахунок розмежування функцій за рівнями управління та набуття інформаційних властивостей: цільової орієнтації; розмірності варіантів векторів за траєкторією регенерації та зростання. При вирішенні проблем формування та реалізації сучасної структурно-інформаційної політики промислового зростання слід створити об'єктивну інформаційну базу даних, а за результатами її формалізації – розробити адекватні реальним виробничо-господарським та соціально-економічним процесам методичні підходи до прогнозування мас-

штабів структурно-інформаційних зрушень у промисловості. Трансформації в межах реального сектору економіки держави обумовлюють розбудову та виникнення нової форми і якості розширеного промислового виробництва інноваційно-інформаційного типу, що орієнтують вектор траєкторії промислового зростання.

Для досягнення цієї мети потрібно провести поступову модернізацію національної економіки. Етапи такої модернізації слід розглядати під кутом зміни інституційного устрою внутрішнього ринку для досягнення нецінових конкурентних переваг національного продукту й можна подати в такому вигляді:

перший етап: технічне переобладнання сектора товарного виробництва;

другий етап: удосконалення інституту входу вітчизняної продукції на внутрішній ринок на основі міжнародних вимог до технологічних процесів;

третій етап: прискорене зростання доходів резидентів внутрішнього ринку за рахунок експорту;

четвертий етап: регулювання кон'юнктури внутрішнього ринку.

Слід зазначити, що аналіз досягнення нецінових конкурентних переваг свідчить, що цей процес є довгостроковим та поєднує зміни ринкових інститутів і проведення активної державної політики щодо розвитку внутрішніх галузевих ринків [3].

Обґрунтування теоретико-методологічних засад формування і реалізації СППЗ сприятиме вирішенню основного завдання – розроблення формальної процедури виокремлення нових, нетривіальних закономірностей і принципів спрямування діяльності корелянтів (а також регуляторів) з використанням експериментальних даних, конкретних розрахунків, з урахуванням сучасних умов та рівня розвитку виробництва, а також сили впливу різноспрямованих факторів систему управління забезпеченням економічної безпеки держави. Окремі дослідники визнають існування не законів, а закономірностей, які формують характер взаємодії суб'єкта і об'єкта управління, зв'язки між ними та здатність корелянтів забезпечити досягнення стратегічних цілей. Тому недругорядним завданням є визначення не лише складу і змісту, а й напрямів дії закономірностей для того, щоб уникнути деструктивних явищ, які уповіль-

нують промислове зростання. Ці завдання можливо вирішувати завдяки виявленню та використанню потенціалу кластеризації регіональних економік з побудовою належного інституційного забезпечення. Основними напрямками на цьому шляху мають бути такі: створення інституційних передумов для інноваційного розвитку економіки; забезпечення мобілізації внутрішніх ресурсів регіону; розвиток міжрегіонального співробітництва; реалізація потенціалу кластерних ініціатив [4].

Процес розробки, розбудови та реалізації СППЗ є неоднорідним як з точки зору теоретико-методологічного обґрунтування, так і конкретно-прикладного значення, оскільки при проектуванні її регуляторів та важелів впливу і практика їх використання можуть використовуватися різні концепції, моделі, схеми та алгоритми. Під концепцією слід розуміти систему поглядів, спрямовану на оптимізацію структури управління розвитком промисловості України, галузевої структури промисловості, когнітивно-інформаційних зв'язків у межах реального сектору економіки. Необхідна розробка (у зв'язку з різноманітністю природи процесів реструктуризації: реформування, реорганізації, оптимізації, модернізації, інжинірингу, реінжинірингу тощо) інтегральної концепції, яка має містити базові положення визначальних теоретичних підходів синхронної розбудови структурно-функціональної, інформаційної, системно-технологічної складової в контексті забезпечення сталого розвитку держави у стислі терміни. Протягом розробки СППЗ слід пам'ятати, що підставою для застосування інструментів такої політики, як правило, виступають питання національної безпеки, посилення на необхідність забезпечити довгострокові стратегічні інтереси країни. Тому одними із цілей такої структурної політики держави можуть бути:

- забезпечення національної безпеки та зниження залежності від зовнішніх ресурсів;

- вирішення соціальних проблем;

- ефективне використання потенційних конкурентних переваг;

- штучне підвищення інвестиційної привабливості певних галузей економіки, що мають низьку рентабельність, але значно впливають на досягнення високих економічних показників у суміжних галузях [5].

Аналіз можливостей еволюційного розвитку національної промисловості на засадах реалізації базових положень інтегральної концепції з послідовною діагностикою соціально-політичних, світоглядно-методологічних та науково-практичних основ забезпечення достатніх темпів промислового зростання обов'язково необхідна (у кількісному вигляді) здатність реального сектору до регенерації при залученні та раціональному використанні власних резервів і стратегічного ресурсу сталого розвитку. Тому є потреба в обговоренні, визначенні й закріпленні в доктринальних документах відповідної цільової стратегічної програми, складу, параметрів, етапів, термінів і масштабів розробки та запровадження пріоритетних енергетичних і екологічнобезпечних технологій із забезпеченням необхідного обсягу фінансування із залученням інвестицій.

Література

1. Микитенко В.В. Організаційно-економічна палітра сучасних умов варіативності трансформаційних змін в межах національної економіки / В.В. Микитенко, В.Ю. Худoley // Вісник МНТУ. Сер. Економіка. – 2012. – № 3 (7). – С. 5-15.
2. Скаленко А.К. Глобальные резервы роста: пер. с укр.; науч. ред. и предисл. чл.-кор. НАНУ О.Г. Белоуса / А.К. Скаленко. – К.: Информ.-издат. центр «Интеллект», 2002. – 428 с.
3. Ринки реального сектору економіки України: структурно-інституційний аналіз / В.О. Точилін, Т.О. Осташко, О.В. Пустовойт та ін.; за ред. д-ра екон. наук. проф. В.О. Точиліна; НАН України, Ін-т екон. та прогнозів. – К., 2009. – 640 с.
4. Войнаренко М.П. Кластери в інституційній економіці: монографія / М.П. Войнаренко. – Хмельницький : ХНУ, ТОВ «Трида-М», 2011. – 502 с.
5. Структурні зміни та економічний розвиток України : монографія / В.М. Геєць, Л.В. Шинкарук, Т.І. Артёмова та ін.; за ред. д-ра екон. наук Л.В. Шинкарук; НАН України, Ін-т екон. та прогнозів. – К., 2011. – 696 с.

Надійшла до редакції 06.12.2013 р.

*Г.В. Моисеев, к.э.н.,
В.Г. Моисеев, к.э.н.,
Л.В. Фиалка*

ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО (ГЧП) КАК САМОСТОЯТЕЛЬНЫЙ ИНСТИТУТ СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКИ

Анализ и исследование институциональных аспектов взаимодействия государства и частного бизнеса получили в современных условиях широкое распространение. Вместе с тем еще не получили значительного развития комплексные исследования институциональных аспектов формирования государственно-частного партнерства (ГЧП) в современной экономике. Недостаточно изучены предпосылки его возникновения, характер и условия развития в существующей институциональной среде.

Как известно, современная институциональная система представляет собой устойчивую, сложную и многоступенчатую структуру взаимосвязанных правил и механизмов регулирования отношений в обществе и включает в себя правила поведения (игры) участников рынка и механизмы их поддержания и понуждения к исполнению, регулирует поведение тех, кто контролирует соблюдение условий игры участниками рынка. При этом институциональную систему дополняют формальные и неформальные правила, культурные традиции и ценности. Формальные правила утверждаются соответствующими органами и существуют в виде нормативных правовых актов. Неформальные же правила не зафиксированы в конкретных документах, и их соблюдение зависит от морально-этических норм поведения человека.

Для развития имеющихся или создания новых институциональных структур нужно учитывать особенности развития национальной институциональной системы, так как только простое копирование зарубежного опыта выглядит достаточно неэффективным. При этом следует иметь в виду, что на протяжении истории

© Г.В. Моисеев,
В.Г. Моисеев,
Л.В. Фиалка, 2013